

Een blik achter de schermen: Het Levend Archief

“Het is onze plicht om voor onze

Botanicus prof. dr. Joop Schaminée luidt de noodklok: meer dan een derde van de inheemse plantensoorten in Nederland loopt het risico uit te sterven. Met ‘Het Levend Archief’ neemt Schaminée het initiatief om te redden wat er te redden valt. “Daar kan de land- en tuinbouw ook een rol in spelen.”



Het project Levend Archief focust zich op het verzamelen, opkweken, opslaan en zo nodig uitzaaïen van zaden van inheemse plantensoorten met een Nederlandse oorsprong. “Zo streven we naar behoud van de genetische diversiteit van wilde planten in ons land”, legt Joop Schaminée uit. “Veel soorten in het buitenland zijn net wat anders, en kunnen dus niet ter vervanging dienen. De ecologie van onze inheemse soorten sluit daar niet goed op aan. Als je regionaal materiaal behoudt, hoef je dus niets uit het buitenland te halen. Met alle risico's van dien.”

Het Levend Archief

In het project Het Levend Archief werken telers, universiteiten, gemeenten, botanische tuinen, beheerders en uiteenlopende natuurorganisaties samen aan het behoud van onze biodiversiteit. En om een vernieuwde belangstelling voor natuur in het algemeen en planten in het bijzonder te realiseren. Meer informatie: www.hetlevendarchief.nl

Ernstig bedreigd

Van de 1.500 wilde planten staan er meer dan 70 als ‘ernstig bedreigd’ op de zogeheten Rode Lijst. Voor een derde van de flora is het opletten geblazen. Een aantal soorten zijn ook verwante voedselgewassen. De wilde biet bijvoorbeeld groeit op zeedijken, dit is de moederplant van onze suikerbiet.

“Voor resistentie heb je genetische eigenschappen uit het oorspronkelijke gewas nodig. Het is dus van groot belang deze te behouden. We zijn er meer afhankelijk van dan we zelf denken”, aldus Schaminée. Een aantal soorten is zo zeldzaam, daar moet je voor in de bres springen, vindt hij. “Neem de roggelelie (*Lilium bulbiferum*) van de Drentse akkers of de berggamander (*Teucrium montanum*). Deze laatste soort groeit alleen op de Bemelerberg in Zuid-Limburg. Het is nooit onderzocht of die soort nog wel levenskrachtig is. De kans is groot dat de plant niet meer in staat is om zich te vermeerderen, maar we weten het niet.”

Miljoenen gegevens

Gelukkig beschikken we in ons land over enorm veel basisgegevens, zowel over verspreiding van soorten als hun voorkomen in de vegetatie. De letterlijk miljoenen verspreidingsgegevens zijn opgeslagen in de Nationale Data-



biodiversiteit te zorgen”

base Flora en Fauna (NDFP). FLORON coördineert het onderzoek naar de verspreiding van wilde planten in Nederland en beheert de NDFP. De gegevens over het voorkomen van de soorten in de vegetatie zijn ondergebracht in de Landelijke Vegetatie Databank. Deze is in beheer bij de WENR, onderdeel van de Wageningen Universiteit en daaraan gelieerde instituten (WUR). Schaminée: “Zo’n beschrijving heet een vegetatieopname. Daarvan zijn er zo’n 700.000 verzameld en gedigitaliseerd. De systematische manier van het beschrijven van de vegetatie bestaat al sinds 1930. Iedere opname is een uniek document. Het laat zien welke planten op een bepaalde plek, op een gegeven moment, en in welke hoeveelheden samengroeiden. Met name de historische data kunnen richting geven aan beoogd natuurherstel. Geen enkel ander



land in de wereld beschikt over zulke omvangrijke gegevensbestanden.”

Hulp van telers gevraagd

Er is in Nederland veel aandacht voor insectensterfte. Initiatieven als het inzaaien van akkerranden moet verdere achteruitgang voorkomen. Een goed initiatief, vindt Schaminée, maar er kleeft een groot risico aan: floravervalsing. “Met alle goede bedoelingen worden veel niet-inheemse soorten uitgezaaid. Deze vormen een bedreiging voor onze inheemse flora. En Nederlandse soorten zijn vaak doorgekweekte bloemen die minder nectar of stuifmeel leveren dan nodig is voor insecten. Daarbij vormen ze ook nog een risico voor de genetische diversiteit van de inheemse soorten. Bewustwording hiervan bij het herinrichten van landschap is daarom ontzettend belangrijk. Met behulp van telers kunnen we dit probleem aanpakken.”

Meer natuur

Ook in de houtige gewassen lopen we risico. “Ongeveer 95% van wat we aan houtige gewassen tegenkomen is vermoedelijk niet oorspronkelijk inheems. Met programma’s van Staatsbosbeheer en Wageningen Universiteit proberen we hier verandering in te brengen. In de Flevopolder zijn bijvoorbeeld in een groot gebied wilde struiken en bomen ondergebracht. Hier worden eikels, zaden en stekken verzameld, die naar gelieerde bedrijven gaan om verder op te kweken. Vervolgens worden de opgekweekte gewassen in programma’s gebruikt voor de aanleg van groen.”

De roggelelie (*Lilium bulbiferum*)
Foto: Joop Schaminée



Eveneens een bedreigde soort: Stofzaad (*Monotropa hypopitys*). Foto: Joop Schaminée

Kansen voor land- en tuinbouw

We hebben twintig Nationale parken in Nederland. Het huidige idee is om deze parken veel groter te maken. Voor de natuur, maar ook voor het landschap en natuurhistorie. Dat biedt kansen voor de land- en tuinbouw. De eenzijdige focus op productie is nu vaak te groot, vindt Schaminée. “De Minister is doordrongen van het belang van de natuur. Het is een geweldige uitdaging, want het gaat natuurlijk ook om de broodwinning van de ondernemers. Er zijn best veel ondernemers die anders willen omgaan met hun omgeving. En dan is het toch goed denkbaar om naar andere vormen van land- en tuinbouw te streven? Waarbij de boer of kweker een goed bestaan heeft, maar er toch natuur is. Het zou fantastisch zijn als dat lukt.”